

WERELDWIJZER

PELOPONNESOS

HENK BUMA

INHOUD

Voorwoord	9		
ACHTERGRONDEN	11		
Landschap	11		
Ligging	11		
Klimaat en reistijd	13		
Flora en fauna	14		
Het verleden	17		
Mythologie	17		
Beknopte geschiedenis van de Peloponnesos	18		
De bevolking	24		
Vlag en volkslied	26		
Volksfeesten	27		
Taal en geloof	28		
Iets over de inrichting van het kerkgebouw	30		
Cultuur	32		
Literatuur	32		
Bouwkunst	33		
Romeinse periode	34		
Byzantijnse periode (324-1453)	34		
Frankische en Venetiaanse periode	37		
Economie	37		
PRAKTISCHE INFORMATIE	39		
Van A tot Z	39		
BEZIENSWAARDIGHEDEN	61		
Het zuidwesten	61		
Kalamata en Antiek			
Messini	64		
ROUTE 1:			
Kalamata – Thouria – Aris – Eva – Valira – Mavromati – Antiek Messini – Zerbisia – Meligalas – Meropi –			
Kalamata			66
(circa 80 km)			
De opgravingen			68
ROUTE 1A:			
Thouria – Dirrachi –			
Leptini – Neochori –			
Kalamata			
(circa 50 km)			69
ROUTE 1B:			
Messini – Kefalinos –			
Kopanaki – Platania –			
Figalia – Sidirokastro –			
Kalo Nero			
(circa 75 km)			70
Pylos en noordelijk van Pylos			72
ROUTE 2:			
Pylos – Korifasi –			
paleis van Nestor –			
Chora – Gargaliani –			
Filiatra – Christiani –			
Chora – Pylos			
(circa 85 km)			
Alternatief: vanaf Filiatra langs de kust naar			
Marathopoli – Petrachori –			
Gialova – Pylos			
(circa 95 km)			72
De eilanden in de baai van			
Navarino			75
Tishli-Baba			76
Helonaki			76
Noordelijk van Pylos			76
Schiereiland Messenia			81
ROUTE 3:			
Pylos – Methoni –			
Finikounda – Koroni –			
Longa – Petalidi –			
Rizomilos – Pylos			
(circa 90 km)			81

De Mani	88	Ag. Petros – Vourvoura –	
De Buiten-Mani	90	Tegea – Tripoli –	
ROUTE 4:		Achladokambos – Kiveri –	
Kalamata – Areopoli –		Astros – Ag. Andreas –	
Githio – Sparta –		Leonidio	
Kalamata		(circa 250 km)	
(circa 200 km)	90	Verkorting:	
Githio – Sparta	93	van Tripoli via Eleochori	
Sparta	94	naar Astros	
Bezienswaardigheden in		(circa 175 km)	116
en om Sparta	94	De Argolida	121
Oriëntatie in Sparta	97	ROUTE 9:	
Sparta – Kalamata	98	Nafplio – Ligourio –	
De Binnen-Mani	103	Epidauros – Adami –	
ROUTE 5:		Pelei – Karnezeika –	
Areopoli – Pirgos Dirou –		Iria – Drepano –	
Paliros – Kokkala –		Nafplio	
Kotronas – Passavas –		(circa 90 km)	121
Githio		Nafplio	121
(circa 100 km)	103	Epidauros	128
Het zuidoosten	108	ROUTE 10:	
ROUTE 6:		Ligourio – Didima –	
Geraki – Vrontamas –		Portoheli – Ermioni –	
Skala – Molai –		Galatas –	
Monemvasia –		Palaia Epidauros –	
Limenas Geraka –		Ligourio	
Richia – Metamorfosi –		(circa 160 km)	132
Molai – Apidia –		Het noordoosten	137
Geraki		ROUTE 11:	
(150 km)	109	Nafplio – Tiryns – Argos	
Geraki	109	– Mycene – Dervenakia –	
ROUTE 6A:		Nemea – Korinthos –	
Verlenging:		Isthmia – Epidauros –	
Richia – Paralia en/of		Dimena – Arachneo –	
Monemvasia – Neapoli		Ag. Triada – Nafplio	
(circa 70 km)	112	(circa 175 km)	137
ROUTE 7:		Tiryns	138
Geraki – Ag. Dimitrios –		Argos	140
Mari – Poulithra –		Mycene	141
Leonidio – Kosmas –		Nemea	147
Geraki		De opgravingen van	
(circa 100 km)	114	Nemea	148
De oostkant van de		Korinthos	149
Peloponnesos	116	Het moderne Korinthos	149
ROUTE 8:		Isthmia	154
Leonidio – Tiros –		Kustroute en het oude	
Ag. Andreas – Kastanitsa –		Nemea	155

ROUTE 12: Korinthos – kustweg tot Derveni – Rozena – Evrostina – Mosia – Stymfalia – Galatas – Nemea – Korinthos (circa 150 km) 155 Het woeste binnenland 158 ROUTE 13: Tripoli – Mantineia – Levidi – Orchomenos – Vlacherna – Vitina – (Langadia) – Dimitsana – (Lousios-kloof) – Stemnitsa – Karitena – Megalopoli – (Likosoura, Likeo) – Tripoli (circa 120 km) 158 Andritsena, Vasses en Olympia 162 ROUTE 14: Karitena – Andritsena – Vasses – Kopanaki – Perivolia – Nea Figalia – Zacharo – afslag naar	Krestena – Archea Olympia – (Linaria, Tripiti, Kallithea) of (Krestena, Kallithea) – Andritsena (circa 100 km) 162 Archea Olympia 163 Geschiedenis en mythe 164 De rouw van Kalavrita 172 ROUTE 15: Akrata – Trapeza – Kalavrita – Klitoria – Spilia – Likouria – Archea – Pheneos – Seliana – Egira – Akrata (circa 100 km) 172 Het noordwesten 177 Patra (Patras) 177 Rio 180 Egio 181 Over de auteur 185 Register 186

SPECIALE ONDERWERPEN

Wie was Pelops? 13 De hyacint 14 Myceense vendetta 19 Thukydides 20 Beroemde opstandelingen- leiders 23 Griekse gastvrijheid 26 Bedoeling en opzet van de Griekse tempel 34 Een kleine bierhistorie 45 Retsina 46 De Messeense oorlogen 66 De zeeslag in de baai van Navarino, 1827 74 Het beleg van Sfaktiria 75 Telemachos 77 Modon 83 Roemruchte Manioten 88	Spartaanse wetten 95 De familie De Villehardouin 102 De avonturen van Telephos 118 Helden in Nafplio 126 Polykleitos van Argos 131 De dood van Demosthenes 134 Theseus 135 De Myceense beschaving 138 Heinrich Schliemann (1822-1890) 142 Het Kanaal van Korinthos 150 Palaimon, godenzoon 154 De Stymfalische vogels 157 Rondom de berg Likeo 161 Het beeld van Zeus van Phidias 170 Dertien december 1943 174 Het prinsdom Achaia 182

OPGENOMEN KAARTEN

Peloponnesos, ligging	10	Route 6	109
Peloponnesos, algemeen	12	Route 6A	112
Peloponnesos, fysisch	15	Route 7	114
Typen zuilen en kapitelen	35	Route 8	117
Peloponnesos, spoorwegen	58	Route 9	122
Peloponnesos, provincies en autoroutes	62	Nafplio	124-125
Peloponnesos, bezienswaardigheden	63	Epidauros	129
Kalamata	65	Route 10	133
Route 1 en 1A	67	Route 11	137
Route 1B	70	Burcht Mycene	144-145
Route 2	72	Archaia Korinthos	151
Paleis van Nestor	79	Route 12	156
Route 3	82	Route 13	159
Route 4	91	Route 14	162
Mistras	99	Olympia	166-167
Route 5	104	Route 15	173
		Route noordwesten A	178
		Route noordwesten B	179

PELOPONNESOS, LIGGING

ACHTERGRONDEN

LANDSCHAP

Ligging

De Peloponnesos is het meest zuidelijke deel van het vasteland van Griekenland en wordt in het noorden begrensd door de Golf van Korinthos en het Kanaal van Korinthos (dat in 1893 deze regio van schiereiland tot eiland maakte), de Egeïsche Zee en de Ionische Zee. In het Noordwesten ligt tussen Rio en Antirrio een gloednieuwe brug die vooral is bedoeld voor verkeer uit Midden-Griekenland naar de Peloponnesos.

De Peloponnesos is half zo groot als Nederland en wordt bewoond door slechts 1,5 miljoen mensen. De meesten van hen leven van de landbouw, in mindere mate van de visserij. Het toerisme echter neemt hand over hand toe en vormt een nieuwe, goede bron van inkomsten.

Het eiland is uitermate bergachtig. De bezoeker wordt in het binnenland geconfronteerd met zeer bochtige wegen en weggetjes, waarover slechts spaarzaam verkeer voorkomt. Eenzaamheid alom met af en toe een dorpje, dat er schijnbaar verlaten bijligt.

Op enkele plaatsen kronkelt in het voor- en najaar een rivier, die land- en tuinbouw mogelijk maakt. De bergen zelf zijn op de hellingen begroeid met duizenden olijfbomen en hogerop met naald- of loofbomen. Tot diep in het voorjaar zijn de hoogste toppen met sneeuw bedekt.

De bergen lopen meestal steil in de zee af (Mani), waardoor van brede zandstranden geen sprake is. Die liggen wel langs de westkust, de noordkust en de noordoostelijke kust langs de Golf van Argolis.

De naam Peloponnesos is afgeleid van die van de mythische, beroemde en beruchte held Pelops. Het tweede deel van het woord is Grieks voor 'eiland' (*nisi*).

Wie was Pelops?

Pelops was de zoon van koning Tantalus, die bekend is gebleven als naamgever van de 'tantaluskwelling' een onverdraaglijk lijden, veroorzaakt door gebrek aan voedsel en drinken. Hij had namelijk de goden op de proef willen stellen door hun een stoofpot voor te zetten, waarin grote delen van zijn zoon Pelops waren verwerkt. De misdaad werd ontdekt en Pelops werd weer tot leven gewekt, zij het dat er in zijn linkerschouder een stukje ivoor moest worden geplaatst, omdat de godin Demeter in haar achteloosheid een hap van de maaltijd had genomen.

In de buurt van het antieke Elis dong hij later naar de hand van de dochter van koning Oenomaus, Hippodamea genaamd. Haar vader was voorspeld dat hij zou sterven bij haar huwelijk. Daarom stelde hij elke huwelijkskandidaat de eis dat deze hem tijdens een wedren moest verslaan. Dat zou nimmer gelukken want de god Poseidon had hem onoverwinnelijke paarden geschonken.

Pelops echter wist de wagenmenner om te kopen. Deze verving de steekpinnen van de wagen door was, zodat Oenomaus bij de wedren om de hand van de schone prinses om het leven kwam. Pelops werd koning aan de zijde van Hippodamea; voor de Peloponnesos brak toen een welvarende tijd aan en het schiereiland kreeg zijn naam.

Pelops staat voorts bekend als de stichter van de Olympische Spelen.

De vloek die door de wandaad van koning Tantalus op diens geslacht was geladen, ging over op zijn nakomelingen, onder meer op Pelops' zoon Atreus, die uiteindelijk in Mycene terecht kwam, waar ook de nodige misdaden werden bedreven.

Klimaat en reistijd

Warme zomers zonder regen en natte, zachte winters zijn de algemene kenmerken van het klimaat in Griekenland. Van half april tot eind september is er nauwelijks sprake van enige regen, al kan een plotselinge stortbui soms zeer verrassend en verkoelend zijn. De temperaturen in deze maanden lopen op van 20 °C in april tot circa 30 °C in juli en augustus. In september daalt de temperatuur langzaam naar 24 °C. De maanden oktober tot en met december kunnen regenachtig zijn, maar dat is geen wet van Meden en Perzen. De eerste maanden van het nieuwe jaar gaan wel gepaard met veel nattigheid. In de bergen valt dan sneeuw.

De beste vakantie maanden qua zon zijn mei en juni. Bovendien komt dan de gehele natuur tot uitbundige bloei. De temperatuur van het zee-

water varieert dan van 18 °C tot 21 °C. In het hoogseizoen worden waarden tot 25 °C bereikt.

Wilt u de grote drukte bij opgravingen en musea ontlopen, ga dan in het voorjaar of in het vaak fraaie najaar. Hotels en pensions behoeven dan ook niet gereserveerd te worden.

In voor- en najaar dient u wat de kleding aangaat rekening te houden met wisselvallig weer. Een trui en een regenjack zijn dan niet overbodig. In het hoogseizoen past luchtige kleding. Bij kerk- of kloosterbezoek echter zijn lange broek en rok voorgeschreven. Sommige kloosters hebben ter bedekking van 'aanstootgevende' lichaamsdelen lange slobberige jurken en niet al te frisse capes klaar hangen.

Hoofdbedekking is in de zomermaanden aanbevelenswaardig, evenals een goede zonnebril. Trektochten te voet door de bergen vragen stevige schoenen.

Flora en fauna

In het zuiden van de Peloponnesos op het schiereiland Mani komen nogal wat wilde bloemen voor, die elders al door bouwactiviteiten en toeristen zijn verdwenen: anemonen, irissen, tulpen, madeliefjes, lelies, cyclamen, papavers en hyacinten.

De hyacint

Eens leefde er een schone jongeman, Hyakinthos genaamd. Deze werd vurig aanbeden door de beroemde god Apollo. Op een dag trof Apollo hem tijdens hun samenzijn bij het werpen van de discus zo ernstig, dat hij kwam te overlijden. Apollo was diepbedroefd en schiep uit het bloed van Hyakinthos een bloem, die ook thans nog de naam van de ongelukkige draagt: hyacint.

In de zomer vallen vooral de oleanders, de bougainvilles en de bloeiende cactussen op.

Naast de enorme hoeveelheden oude en jonge olijfbomen zijn er vooral platanen, eucalyptussen, cipressen, johannesbroodbomen en jeneverbessstruiken. Herbebossing (de afgelopen eeuwen is er veel gekapt ter wille van scheepsbouw, verwarming en ontginning voor de landbouw en vooral na de brand van 2007) gebeurt of met naaldbomen in de fraaiste groene schakeringen of met allerlei loofbomen. Dat er nogal wat wijngaarden zijn, zal niemand verbazen.

In de bergen (met name in de Taigetos-bergen) groeien vele kruiden, die door de bewoners worden verzameld en langs de weg te koop worden aangeboden: oregano, dille, lavendel, rosmarijn, basilicum, munt en tijm.

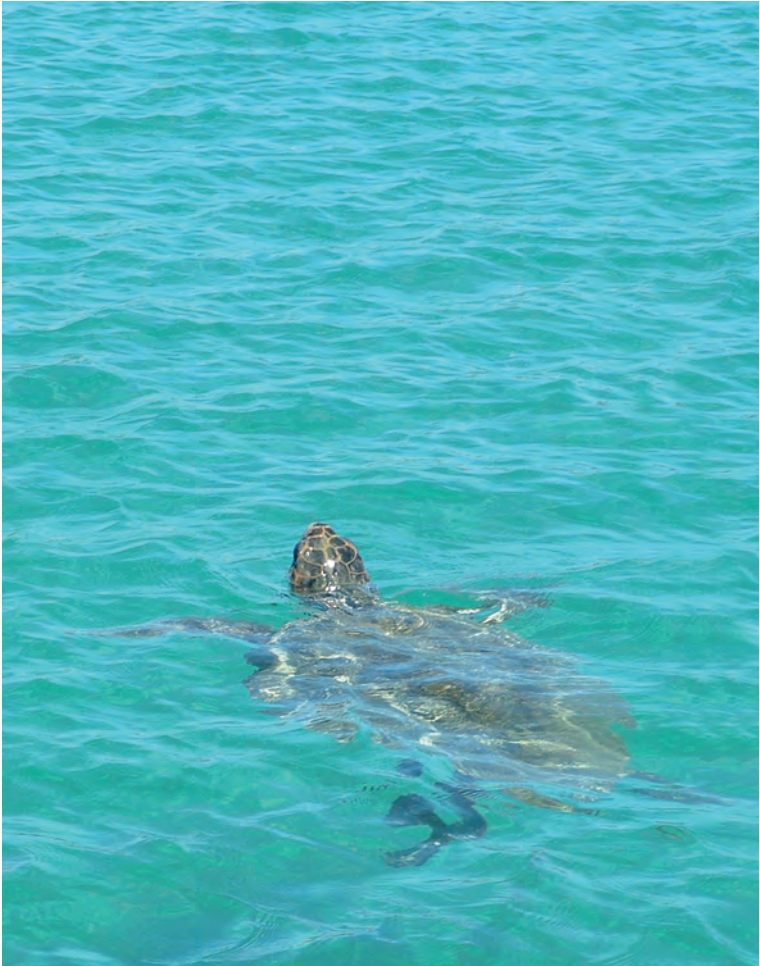
Ten aanzien van de dierenwereld moet worden opgemerkt, dat vele soorten het slachtoffer zijn geworden van de jachtlust van de bewoners en van het autoverkeer. Op de wegen ontwaart men de stoffelijke overschotten van konijnen, vossen en ander klein wild, afgewisseld door die van hon-

PELOPONNESOS, FYSISCH

den en in mindere mate die van katten. Hagedissen en landschildpadden komen tamelijk veel voor, slangen zullen zich zelden vertonen. Meestal verstoppen ze zich in hoog gras of tussen stenen (bij opgravingen!). De wolf, de grote plaag van de herders, onttrekt zich overdag permanent aan het toeristische oog.

Speciale vermelding verdienen de nog in zeer geringe aantallen aanwezige onechte karetschildpadden, die een enkele maal opduiken langs de stranden van het westen van de Peloponnesos. Ze leggen hun eieren 's nachts in het zand. De Griekse autoriteiten beseffen enerzijds, dat deze dieren beschermd behoren te worden (delen van het strand worden afgesloten), anderzijds echter worden er nog steeds toeristische trips naar broedplaatsen georganiseerd (vooral op het eiland Zakynthos).

HET VERLEDEN

Mythologie

De gehele Peloponnesos is doordrenkt van mythologie en historie en is daardoor een groot museum vol kostbare vondsten, waarbij de Griekse goden zich nadrukkelijk presenteren. Hierbij een beknopte opsomming:

Zeus

De vader van goden en mensen, god van de donder en handhaver van de orde. Hij zetelde op de berg Olympos in Noord-Griekenland, werd ook vereerd op de Peloponnesos. De Olympische Spelen waren aan hem gewijd, evenals de minder bekende Nemeïsche Spelen in Nemea ten noorden van de stad Argos.

Hera

Zuster en echtgenote van Zeus, godin van huwelijk en huwelijkstrouw. Ze is trots van aard, jaloeers en vaak wraakzuchtig naar aanleiding van de vele buitenechtelijke avonturen van haar man. In de steden Argos en Mycene genoot ze speciale verering. In het oude Korinthus zijn de resten van een Hera-tempel te zien.

Pallas Athene (Athena)

Godin van kunsten, wetenschappen en wijsheid. Beschermgodin van de Griekse hoofdstad. Ze was een van de meest vereerde godinnen, symbool voor de beschaafde samenleving. Ook was zij de onoverwinnelijke godin die voorging in de rechtvaardige strijd en die grote helden als Herakles en Odysseus onder haar hoede had. De titel 'pallas' betekent 'meisje'.

Apollo

God van de zang, het spel en de schone kunsten. Leider van de negen Muzen, de godinnen van kunst en wetenschap. Hij genoot alom verering, onder meer in Korinthus.

Hermes

God van de handel, het verkeer, de wind, de list en de welsprekendheid. Bode der goden. Geleider van de schimmen naar de onderwereld.

Aphrodite

Godin van de liefde en de schoonheid. Haar zoon is Eros, welbekend als liefdesgod. Ze is geboren op het eiland Kythera, zuidelijk van de Peloponnesos, uit het schuim van de zee. Verering genoot ze als beschermer der zeelieden in havensteden. In de stad Korinthus genoot zij speciale verering op de Akrokorinth, een meer dan 500 m hoge rots, waar tempeldienaressen in naam van de godin hun lichamelijke diensten verleenden aan mannelijke bezoekers.

Poseidon

God van de zee en de aardbevingen, bijgenaamd 'de aardschudder'. Alle aspecten van de zee werden met hem in verband gebracht: scheepvaart, stormen, schipbreuken. Hij werd vooral vereerd op rotspunten en kapeen. Het paard en de dolfijn waren hem toegewijd.

Speciale verering genoot hij bij de Isthmus van Korinthus, waar de Isthmische Spelen ter ere van hem werden gehouden. Een Poseidontempel bevond zich eveneens op de uiterste punt van het schiereiland Mani, waar volgens de oude Grieken ook de toegang tot de onderwereld moest zijn.

Hades

God van de onderwereld, het dodenrijk.

Enkele halfgoden**Achilles**

Grote held in de Trojaanse oorlog. Was onkwetsbaar op zijn ene hiel na. Stierf doordat een pijl van de Trojaan Paris hem juist daar trof.

Herakles (Hercules)

Beroemde halfgod. Zijn vader was oppergod Zeus, zijn moeder de aardse vrouw Alkmene uit de stad Thebe. De koning van Mycene, Eurystheus, gaf hem eens de opdracht twaalf bepaalde werken uit te voeren, die grotendeels plaatsten in de Peloponnesos als locatie hadden, zoals Nemea, het schiereiland Argolis (in het oosten), Arcadië, (de provincie in het centrum), de berg Erymanthos (in het noordwesten), de stad Elis (noordelijk van Amaliada in het westen), het Stymfalische moeras (westelijk van Nemea) en kaap Tainaro (de zuidpunt van het Mani-schiereiland), waar de ingang van de onderwereld lag.

Odysseus

De beroemdste Griekse schrijver is Homerus geweest, die waarschijnlijk in de 8^e eeuw voor Chr. heeft geleefd en in wiens werken Ilias en Odyssee de idealen dapperheid en ridderlijke strijd worden verheerlijkt. In de Odyssee komt ook de Peloponnesos voor: Telemachus, de zoon van Odysseus, op zoek naar zijn verdwenen vader, bezoekt het stadje Pylos in het zuidwesten waar koning Nestor regeerde om informatie in te winnen en rent dan naar Sparta om te vragen of koning Menelaos daar meer weet over Odysseus.

Beknopte geschiedenis van de Peloponnesos

De eerste belangrijke beschaving op de Peloponnesos was de Myceense (1600-1100 voor Chr.). Er bestonden toen stadstaten als Mycene en Tiryns, ieder met hun eigen koning. Hun paleizen op heuvels waren versterkt met zware muren, waardoor ze onneembaar waren. De Myceners waren oorlogszuchtig, dreven daarnaast handel met plaatsen aan de Zwarte Zee en in Egypte en beschikten over een eigen schrift, Lineair-B genaamd.

Myceense vendetta

Een van de belangrijkste koningen van Mycene is in de mythologie Agamemnon geweest. Homerus noemt hem veelvuldig in zijn Ilias, Griekse tragedieschrijvers gebruikten zijn familiegeschiedenis voor een aantal drama's en Heinrich Schliemann, de beroemde amateur-archeoloog, meende bij zijn opgravingen van Mycene aan het einde van de 19^e eeuw, dat hij het graf van Agamemnon had gevonden en dat een daarin aangetroffen gouden masker dat van de roemruchte vorst was.

Het schitterende masker is echter enkele eeuwen ouder dan de koning, die, zo hij heeft geleefd, omstreeks 1200 voor Chr. heeft geregeerd.

Agamemnon was de zoon van Atreus en de kleinzoon van Pelops, die zijn naam aan de Peloponnesos gaf. Atreus werd gedood door zijn broer, waarna Agamemnon met zijn broer Menelaos naar Sparta vluchtte. Daar trouwde hij met Klytemnestra, terwijl Menelaos Helena trouwde. Beiden waren dochters van de Spartaanse koning.

Later werd Agamemnon koning van Mycene en Menelaos van Sparta. Toen Helena uit Sparta door de Trojaanse prins Paris werd geschaakt, verzamelde Agamemnon een Grieks leger om Troje te veroveren. De Grieken kwamen in de haven van Aulis bijeen. Een aan de godin Artemis gewijde ree werd daar per ongeluk door Agamemnon gedood. Artemis bewerkstelligde een windstilte, waardoor de vloot geen zee kon kiezen. De toekomstvoorspeller Kalchas verklaarde dat de vertoornde godin alleen door het offeren van Agamemnon's dochter Iphigenia tevreden kon worden gesteld. Agamemnon was tot het offer bereid, maar op het laatste moment stelde Artemis een ree in Iphigenia's plaats. Iphigenia werd door de godin naar de Krim gevoerd, waar ze priesteres in de Artemistempel werd. Ten slotte wist haar broer Orestes haar weer terug in Griekenland te brengen.

Toen Agamemnon na de Trojaanse oorlog in Mycene terugkeerde, werd hij bij aankomst door zijn echtgenote Klytemnestra en haar minnaar vermoord, omdat hij bereid was geweest Iphigenia te offeren. Orestes nam later bloedig wraak op Klytemnestra, wat hem in conflict bracht met de Griekse wraakgodinnen. Ten slotte werd hij mede door hulp van Athena en Apollo van de vloek op zijn familie bevrijd.

De Myceense heerschappij kwam aan haar einde door invallen van de Doriërs omstreeks 1200 voor Chr. Dit oorlogszuchtige volk verwoestte de steden op de Peloponnesos en voerde de bevolking weg in slavernij. Omstreeks 800 voor Chr. ontwikkelden de stadstaten zich steeds meer en kwam er een grotere eenheid tot stand door de gemeenschappelijke taal, gemeenschappelijke heiligdommen (Delphi) en de Olympische Spelen (776 voor Chr.). Deze ontkiemende nationale gevoelens kwamen goed van pas in de strijd tegen de Perzen, die uiteindelijk werden verslagen. De machtige stad Athene zocht uitbreiding van de handel en kwam daarvoor in botsing met het militaristische Sparta. Twee zogenoemde Peloponnesische oorlogen waren het gevolg (431-404 voor Chr.). Ten slotte waren alle betrokken stadstaten uitgeput en kon het jonge Macedonië de macht grijpen. De grote ster hier werd Alexander de Grote die een wereldrijk stichtte. Hij stierf jong (323 voor Chr.).

Thukydides

Een van de vooraanstaande leiders tijdens de Peloponnesische oorlogen (431-404 voor Chr.) was de Athener Thukydides (circa 460-396 voor Chr.), die als vlootcommandant aan de oorlog deelnam. In 424 leed hij een nederlaag tegen de Spartaan Brasidas en ging hij vrijwillig in ballingschap, omdat hij zich verantwoordelijk achtte voor de mislukte operatie. Pas in 404 voor Chr. werd door Athene weer een beroep op hem gedaan, toen de oorlog een ongunstige wending had genomen. Thukydides blijft een beroemd man door zijn geschiedwerk over de Peloponnesische oorlog. Zijn grote voorbeeld was Herodotos, 'de vader der geschiedenis', die hij in vele opzichten wist te overtreffen. Hij streefde naar objectiviteit en waarheid en hield zich verre van emoties en verdichtfels. In het werk zijn ook redevoeringen van befaamde Atheners opgenomen, onder meer die van de leider Perikles ter gelegenheid van de teraardebestelling van gesneuvelde Atheners.

Hij werd met zijn historisch werk in acht boeken het grote voorbeeld voor latere historieschrijvers als de Romeinen Livius en Tacitus.

Omstreeks 200 voor Chr. verschenen de Romeinen, die Griekenland tot een Romeinse provincie maakten. Na enkele rustige eeuwen volgden invallen van Goten, Vandalen en Slaven. Het christendom breidde zich uit en in het jaar 394 werd het aanbidden van heidense goden verboden en werd het christendom de officiële godsdienst. Enkele eeuwen later verbood keizer Justinianus het onderwijzen van de klassieke (heidense) filosofie. Slechts de christelijke theologie bleef gehandhaafd.

Het Byzantijnse rijk werd omstreeks het jaar 1000 vanuit het westen bedreigd, toen de roep om bevrijding van het Heilige Land steeds luid werd. In 1095 vond de eerste kruistocht plaats, in 1204 veroverden de fanatieke Frankische ridders tijdens de vierde kruistocht de stad Konstantinopel, waarmee een lastige handelsconcurrent van Venetië uit de weg was geruimd. Aan Palestina kwam men toen niet meer toe...

Nafplio met op de achtergrond de verlichte vesting Palamidi

Delen van het Byzantijnse rijk werden als koninkrijken of hertogdommen onder de Franken verdeeld. De Byzantijnen wisten echter veel van het verloren gegane grondgebied te heroveren (onder meer Mistras op de Peloponnesos en Konstantinopel in 1261).

Twee eeuwen later bestormden de Turken de muren van deze stad. Deze Turken of Osmanen hadden al vele overwinningen in het oosten geboekt en rukten nu Europa binnen. In 1453 was het gedaan met de Byzantijnen en Griekenland werd de twistappel tussen Turken en Venetianen, die inmiddels kans hadden gezien hun posities in de Griekse havensteden te versterken, onder andere door de bouw van enorme vestingen (Koroni, Methoni, Nafplio).

De Turkse overheersing heeft circa 400 jaar geduurd. De ontwikkeling van het land stagneerde, slechts in de orthodoxe kloosters werden Griekse taal en cultuur in stand gehouden en aan nieuwe generaties doorgegeven. De belastingen waren ondraaglijk hoog, vele jongemannen kwamen gedwongen in het Turkse leger terecht en Turkse wraakacties tegen opstandelingen hadden vaak een gruwelijk karakter. Opstanden, bijvoorbeeld van de Manioten, die geen vreemde heerschappij boven zich duldden, al of niet gesteund door Russische hulptroepen, liepen op niets uit (1770).

Het streven naar een onafhankelijk Griekenland werd niet alleen gesteund door de Russen, die in de Grieken geloofsgenoten zagen, maar ook door rijke Griekse zakenlieden in het buitenland. Zij wisten de vlam der vrijheid te ontsteken door het stichten van een onafhankelijkheidspartij met afdelingen in het land zelf.

Op 25 maart 1821 was het zover: bisschop Germanos van Patra hees de Griekse vlag op het klooster Agias Lavras bij Kalavrita (Peloponnesos).

Een wrede oorlog tegen de bezetter was het gevolg. In de stad Tripolis werden meer dan 10.000 Turkse inwoners vermoord, de Manioten spaarden de Turken evenmin. Wraakacties van de Turken (het eiland Chios werd uitgemoord) bleven niet uit. Al snel werden versterkte steden als Nafplio, Monemvasia en Pylos veroverd en in 1822 werd de onafhankelijkheid in Epidauros uitgeroepen.

In West-Europa kwam een golf romantisch idealisme op: de klassieke Griekse cultuur stond op het spel. Hulp was dringend geboden en vele jongelingen uit de hogere kringen gaven deze of in persoon of in hun geschriften: Lord Byron, Engels dichter, kwam daadwerkelijk naar Griekenland maar stierf echter al na enkele maanden; Goethe, Shelley en de Franse schilder Delacroix uitten zich op artistieke wijze.

De meest opvallende strijders tegen de Turken waren de *klephten*, guerrilla's, die zich in de bergen verscholen hielden, Turkse legereenheden overvielen en nu de leiding namen van de opstand. Veel eenheid vertoonde hun optreden niet. De Turkse sultan maakte van deze communicatieproblemen gebruik door o.a. Methoni, Korinthus en Pylos te heroveren. In 1827 kwamen de grote mogendheden daadwerkelijk tussenbeide: een Russisch-Frans-Britse vloot versloeg de Turkse in de baai van Navarino (= Pylos) in 1827 en in 1829 wordt de onafhankelijkheid erkend.

In 1832 bestond het onafhankelijke Griekenland uit de Peloponnesos, het zuidelijke vasteland en een aantal Egeïsche eilanden. In de loop van ruim een eeuw heeft het land weer de omvang gekregen van het oude Griekenland. In 1947 werden als laatste de Dodekanesos-eilanden langs de Turkse kust weer Grieks.

De eerste president van het land werd Ioannis Kapodistrias in de toenmalige hoofdstad Nafplio. In 1833 werd de 17-jarige Otto van Beieren uitgenodigd het koningschap van het land op zich te nemen. Deze Otho I was een autocratisch vorst die in 1862 het veld moest ruimen. Hij werd opgevolgd door George van Denemarken, die krachtadig wegen liet aanleggen, het kanaal van Korinthus liet graven, spoorwegen aanlegde en het land van de Peloponnesos onder de arme boeren verdeelde.

Oorlogen over diverse gebieden volgen elkaar in de 20^e eeuw regelmatig op: de Balkanoorlogen (1912, 1913) om Macedonië, de oorlog om de westkust van Turkije, waar van oudsher enkele miljoenen Grieken woonden (1921, 1922). Deze laatste oorlog leidde tot een bevolkingsuitwisseling tussen Turkije en Griekenland. De Tweede Wereldoorlog leidt tot de bezetting van het land door Duitsland, Italië en Bulgarije. Talloze wreedheden tegen de burgerbevolking zijn het gevolg. Overal bloeit het verzet op. Na 1944 volgt een periode van grote onrust, die een burgeroorlog tot gevolg heeft. Hieraan wordt met hulp van geallieerde troepen een einde gemaakt.

In 1967 volgt een militaire staatsgreep, die leidt tot het beruchte kolonelsbewind onder Papadopoulos. De democratie wordt verlaten, de kolonels zijn de baas. In 1974 komt er een einde aan het dictatoriale bewind als de kolonels zich gaan bemoeien met de situatie op Cyprus. Het gevolg is een verdeeld eiland, half Turks, half Grieks. Er zijn echter gesprekken gaande ter verbetering van de situatie.

Beroemde opstandelingenleiders

In bijna elke Griekse stad dragen straten de namen van beroemde vrijheidsstrijders. Een van de bekendste is Theodoros Kolokotronis (1770-1843). Dan weer was hij een klepht (strijder die ook criminele daden niet schuwde), een *armatolos* (een christen in Turkse dienst), dan weer een *kapos* (een gewapend vechter in dienst van Griekse notabelen op de Peloponnesos). Hij vergaarde geld door schapen te stelen en te huwen met de dochter van een notabele. Hij vluchtte in 1805 naar Zakynthos, waar hij in dienst kwam bij het Britse leger, dat de Ionische eilanden had bezet. De ervaringen hierbij maakten een leider van hem van de militaire partij die na de onafhankelijkheid om de macht streed met de aristocratische partij. Hij was een aanhanger van de eerste Griekse president Kapodistrias, verklaarde zich tegen de eerste Griekse koning Otto en werd ter dood veroordeeld. Uiteindelijk kwam hij weer vrij en werd hij tot generaal benoemd.

Tot dezelfde krijgshaftige familie behoorde ook Nikitas Stamatelopoulos, die de bijnaam 'Turkenvreter' droeg. Hij wist met zijn legertje in 1822 de Turkse cavalerie bij Dervenakia (omgeving Nemea op de Peloponnesos) te verslaan.

Een vrouwelijke held was de van het eiland Spetses afkomstige Laskarina Bouboulina (1771-1825). Ze was de dochter van een zeekapitein. Haar echtgenoot sneuvelde in 1798 in een gevecht met zeerovers. Een rijke erfenis was haar deel. Ook haar tweede man, Bouboulis kwam vroeg te overlijden. Hij liet haar een aantal schepen na. In 1821 begon ze de onafhankelijkheidsoorlog als admiraal op het schip *Agamemnon*. Ze nam deel aan de blokkade van het door Turken bezette Nafplio, waarbij ze haar mannen zwaar bewapend en in klederdracht aanvuurde. Haar voorliefde voor het mannelijk geslacht

Laskarina Bouboulina

was alom bekend en tal van vrijheidsstrijders zouden van haar gunsten hebben genoten. In 1825 maakte een pistoolschot, afgevuurd als een soort bloedwraak, een einde aan haar leven.

Andere beroemdheden: Andreas Miaoulis (admiraal) en Dimitrios Ypsilantis (generaal).